

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput II. Antiquus Beati cultus, hæreticorum machinationibus interruptus,
sec. XVII solenniter instauratus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A tis ecclesia, intra proprium, quod ab ejus nomine hodieque appellatur, S. Juttæ sacellum, est tumulata sancta hæc vidua. Iterum sacellum illud Culmense vocatur num. 21. Denique ibidem num. 23 in Decreto illustriss. Joannis Lipski pro SS. Juttæ et Dorotheæ cultu instaurando Culmæ in cathedrali dicitur quiescere. His adde dicta superius ad lit. a.

h Amorem scilicet erga Deum et humilitatem.

i Eadem hæc iisdem fere verbis a Waddingo in Addit. ad annum 1271, num. 12, et Melissano in Supplem. Waddingi ad annum 1264 relata invenies.

k De eo vide Comm. præv. num. 2.

l Hactenus in templo sui Ordinis, non cathedrali; in hoc enim aliquo tantum post tempore, viso Culmensis populi ad Beati tumulum concursu, ab antiquis Culmensibus episcopis inter imagines sanctorum Prussiarum Patronorum ejus quoque icon collocata est.

m Similem inscriptionem exhibent citati Waddingus et Melessanus, omittentes tamen, quod mireris, Ordinis Minorum.

B n De altera; sinistra enim teste Waddingo sacculum gerebat et librum.

CAPUT II.

Antiquus Beati cultus, hæreticorum machinationibus interruptus, sec. XVII solemniter instauratus.

Beati cultus

A tque ita durabat hæc antiqua erga illum a devotio aliquot seculis, donec modo ab aliquot annis a, dum nova fides Culmam irripisset, illamque domum Dei, templum S. Jacobi, in stabulum et haram oppidi (detestabili atque ethnico more jumentis illuc inmissis) hæretici convertissent, unusque ex hæreticis illis faber cancellos a sepulcro hujus B. Joannis in usum suum revulsisset. Ossa etiam illius sancta derisui et ludibrio ab impudentibus scholaribus novæ sectæ habita, in eodem ipso Patrum Franciscanorum conventu ad templum D. Jacobi, expulsis religiosis, studentibus hi enim ex insolentia contra se invicem illa jecerunt impio despectu: sed quod rursus in debitum locum imposita cum magna admiratione reperiebantur in sepulcro b, sepulcrum illud una cum ossibus terra obrutum est. Quod antequam fieret, emotæ mentis quidam, nomine Gorzyca de Lubawa, scriba episcopalis Starogrodensis, dolens illorum deformitatem, ideoque ea lavanti dum integra non viderentur, ex cæmeterio alia illis admiscuit, optans illis integritatem; eaque sua amentia non minus, quam nova illa secta ludibrio suo honorem Sancti impedivit. Nam exinde in levio rem æstimationem, tandem et in oblivionem sepulcrum in solitudine illa abiit.

hæreticorum machinationibus

7 Donec Petrus Kostka c episcopus Culmensis in officio suo vigilans recuperatam ab illa secta ecclesiam d a deformitate vastationis illius purgavit: Patres etiam S. Francisci, veluti legitimos hæredes majorum, in illam reduxit; Octobris Tomus IV.

qui quod ex provincia Polona, non Saxonica auct. F. erant, prout illi, qui ante illic agebant, nihil Schemneco. etiam tamquam advenæ de honore illius Sancti sciverunt e. Dæmon vero illa occasione volens ipsi illudere, et Catholicam devotionem circa invocationem Sanctorum in derisum vertere, nonnullos hæreticorum in id concitavit; qui scientes, Culmæ in cathedra * mercatorem quemdam, nomine Joannem Monich, sepultum esse, ibique super illum lapidem sepulcralem notabilem cum eadem inscriptione et sigillo suo mercatorio insculpto, volebant eum in locum hujus Sancti substituere: venientesque Culmam, et transmarinos se mentientes affirmabant, sibi in mari hunc B. Joannem Franciscanum apparuisse in præsentem periculo succurrentem, illumque mandasse, ut sepulcrum suum Culmæ in cathedrali ecclesia, ubi lapis cum inscriptione illius est, inviserent. Quærentesque lapidem velut ignorantes, hac fabula oppidum impleverunt anno m̄ccx. Quibus etsi prudens et circumspectus Joannes Panecius Archiepiscyter fidem negaret f, multi tamen de plebe crediderunt.

* lege cathedrali

8 At Deus malas eorum machinationes in interruptus laudem suam et sui Servi convertit. Ex illis E enim sermonibus primum PP. Franciscani inquirere cœperunt a Catholicis majoris g ætatis, quam fuit nova illa secta, de sepulcro hujus Sancti, et ab illis, tamquam oculatis testibus, documentaliter informati, quærendo in monstrato loco (ubi sæpius ante hanc notitiam odoris suavitas a multis percipiebatur) invenerunt sub pavimento novi templi fragmenta tumbulæ illius cum aureis stellis, et sub illis confusa ossa. Ubi vero investigari non potuit, utrum non magis adhuc, quam ab illo Gorzyca, dum sepulcrum tumularetur, et malitia inhumantium falsificata essent, ideo in occulto loco deposita hucusque fuerunt, et porro servabantur ex Decreto episcopali potestate Concilii Tridentini Sess. 25 c. de invoc. SS. recens sub renovationem antiquæ erga illum devotionis facto, donec illa Deus apertis miraculis vera esse ostenderit. Nobis tamen satis est hoc, quod indubitate in illo templo requiescat, paratusque sit in celo ad auxilium nostrum. Et in certam confusionem opinionis illius de corpore ejus in ecclesia cathedrali, ibidem ex voluntate piæ memoriæ ssmi regis Sigismundi tertii in castris Czezow existentis, et potestate reverendissimi Domini Zadzik h episcopi anno m̄ccxxvii die xxv Septembris sepulcrum illud aperiri palam jussum est (ubi et ego, qui hæc scribo præsens aderam, Domino episcopo in in hoc serviens) ibique in tumba integra cadavere Germani criniti, et non Religiosi cum corona rasa, et habitu religioso invento, grossa illa fallacia et mendacium hæreticorum ad oculum incolis illius loci patuit.

9 Quare Patres Franciscani curabant sæpe restauratur. facultatem renovandæ auctoritate publica in ecclesia devotionis illius sibi fieri ab hæreticis violatæ: sed quia hoc negotium pro ultima decisione præsentia episcopi, vel saltem informationibus certis, et tempore ad illas examinandas ab ipsa episcopali Persona (idque propter nonnullas in illo circumstantias) indigebat, et aliæ magnæ reipub. moles impediabant, illa etiam cura effectum caruit, donec tandem Illustr. et Reverendissimus nominatus Archiepiscopus Gnesnensis, Joannes Lipski i episcopus Culmensis et Pomesaniæ, anno m̄ccxxxviii Culmæ degens, ad instantiam imprimis Adm Reverendorum Geor-

AUCT. F.
SCHEMBCO.

gii Alexandri Dorpowski et Joannis Schmak, canonicorum Culmensium, Generalium Officialium episcopatum suorum, dein etiam ad instantiam Illustrissimi Melchioris Weiheri Palatini Culmensis, et Nicolai nepotis sui Palatinæ Culmensis et Capitanei Radzinensis, nomine status spiritualis et secularis terræ Culmensis hoc etiam atque etiam postulantium nova circa hoc inquisitione die 28 Octobris facta : et post hanc die secunda, matura deliberatione cum Prelatis suis et Theologis habita, decretum in favorem hujus Sancti tulit juxta Bullas in hac materiâ Pontificis Urbani VIII *k*, et illico die sequenti, ultima hujus mensis, die Dominica in templo eodem Franciscanorum, ipse prius habito sacro, concionem de processu hujus negotii propter informationem populi habitam audivit, et ibidem palam et honorifice ab admodum reverendo Officiali Pomesaniæ Archipresbytero Culmensi Schmak, ab Illustrissimo Sothacoviensi Lipski, a Custode Franciscanorum Magdalensio nomine Ordinum jam dictorum tertio rogatus, decretum illud in presentia sua exequi jussit, et effigiem hujus Servi Dei, faciem ardentem manu tenentis, sumptu suo et cum stemmate suo in illum actum depictam, monilibus, emblematibus et inscriptionibus *l* ornatam, cum votivis tabulis, facibus aliisque congruentibus ejusmodi actui ceremoniis exponi curavit. In honorem Dei Domini nostri, cui in Sanctis ejus honor ab omni creatura in sæcula regnanti. Amen.

ANNOTATA.

a Forte seculo integro : furere enim hæresis Lutherana in Prussia cepit non diu post annum 1525, quo Albertus, marchio Brandenburgensis, Teutonici Ordinis XXXV Magister generalis, uxorem duxit, et adhæsit Luthero, cujus dogmatibus jam anno præcedenti Noribergæ ab Osian-dro fuerat imbutus. Pura in hanc rem videsis apud Raymundum Duellium in Historia Ordinis Teutonici part. I, sect. VI.

b Tribus vicibus patratum illud prodigium, refert Melissanus.

c Fuit hic XXVI Culmensium episcopus, anno 1574 ab Henrico Andegavensi, tum Poloniæ rege, ad istam cathedram evectus.

d S. Jacobi, quæ aliquot ante annis ad Patres Franciscanos pertinuerat, non cathedralis, quæ vigili episcoporum cura ab hæreticorum furore immunis servata videtur.

e Potius illud de Beati sepulcro, ab hæreticis sus deque verso, quam de illius cultu ac veneratione scribendum fuisse, arbitror : haud dubie enim exhibiti longissimo tempore Beato cultus, nec diu valde in sola S. Jacobi ecclesia aboliti fama ad vicinam Poloniam pervenerat, videbantque verisimilius adhucdum aliqui, etiam ex Ordine Seraphico, quibus Culmzensium nupera erga Beatum veneratio omnino erat perspecta. Adhæc

in cathedrali istius civitatis ecclesia videbatur etiam tunc B. Joannis effigies inter alias SS. Patronorum Prussiæ imagines cum citata supra inscriptione collocata.

f Scire enim is, immo, etsi ea tempestate annum ætatis tantum 36 egisset, audire ex idoneis testibus adolescens potuerat, supra B. Joannis ossa nunquam ex primævo apud Patres Franciscanos sepulcro ad ecclesiam cathedralem fuisse translata. Quod cum plebi, novis semper rebus delectari fidemque habere solitæ, non ita constaret, facile in impiorum laqueos incidere, et sacrilego commento fidem prestare potuit.

g Provecæ sane ætatis oculati hi testes tunc fuerint, oportet, immo octogenariis majores, si a principio, quo Prussiam regiam invasit Lutherana hæresis, in Beati nostri tumulum aliasque res sacras sævierit efferata istius sectæ audacia : quod eo tempore factum fuisse, tum Melissanus in Ad-dit. Waddingi ad annum 1264, tum ipse Waddingus ad annum 1261 testantur. Certe qui sub annum 1525 in Prussiam irrepererant Lutherani, eo devenerant audaciæ, ut coercendæ in sola civitate Gedanensi eorum sævitæ Sigismundi, Poloniæ regis, præsentia via sufficeret.

h Jacobus Zadzik anno 1624 Joanni Kuczborski in episcopatum Culmensi succedit, anno deinde 1634 ad Cracoviensem cathedram translatus.

i Is, antea Referendarius regni Polonici, successerat anno 1634 prælaudato Jacobo Zadzik.

k Declarat hic Pontifex, quod per supra scripta (bullam anno 1625 editam, qua propter abusum in ecclesiam irrepentes prohibuerat cultum publicum erga eos, qui beatificati aut ab Apostolica Sede canonizati non essent) præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum (quo intelligi tempus centum annorum metam excedens, alia deinde bulla anni 1634 significavit) aut per Patrum Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii coluntur. Ex quibus. Beato huic, aliquot a sæculis, tolerantibus Ordinariis, culto locum in Opere nostro fuisse concedendum, facile quis intelliget.

l Inscriptiones has, a dextra lævaque Beati imaginis ab illustrissimo Lipski postillas, exhibet jam sæpius citatus Melissanus. Ita habent : D. Joanni Thorun. Minoritæ Præsulis optimi Joannis Lipski pietate in honoribus instaurandis redivivo S. P. Q. C. suo Tutelari antiquo gratulatur exultans. Atque hæc quidem a dextris ; a sinistris vero leguntur sequentia : D. Joanni Pruteno Ordinis Minorum antiquos honores, a perfidis profanatos, pie restituens Joannes Lipski Culmensis, et Pomeraniæ (seu potius Pomesaniæ) antistes, ejus patrocinio se, suasque oves pastor indignus supplex commendat.

